

gent:

Kijkwijzer

functioneel meertalig leren

IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

**Onderwijs
centrum.gent**

Functioneel meertalig leren in je klas

6 acties

6 acties

01 Verken de talige achtergrond van je leerlingen

02 Praat met je leerlingen over meertaligheid

03 Maak afspraken over taal in de klas

04 Creëer een veilig en positief klasklimaat

05 Plan taken met ruimte voor thuistalen

06 Bied gerichte ondersteuning

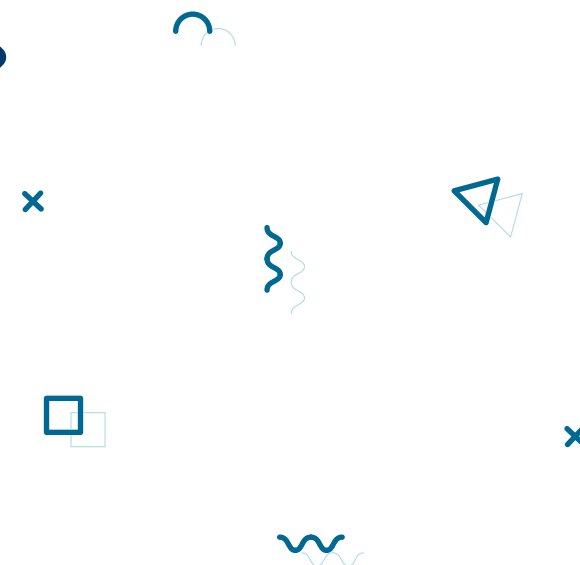

x

x

Verken de talige achtergrond van je leerlingen

Verken de talige achtergrond van je leerlingen

- Welke gegevens verzamelt je school bij de **inschrijving van leerlingen**? Vraag na hoe je daar als leraar inzage in krijgt. Misschien is het wel nuttig om nieuwe of duidelijkere afspraken te maken rond het inschrijvingsbeleid.
- Gebruik het **talenpaspoort, een taalportfolio en/of een leerlingenbevraging** om de talige achtergrond van je leerlingen te leren kennen.
- De app '**Moedertaal in NT2**' informeert je over de verschillen tussen het Nederlands en talen als Tigrinya, Syrisch-Arabisch, Pools, Russisch, Spaans, Marokkaans-Arabisch, Tsjechisch en Turks. Er zijn ook lesactiviteiten aan gekoppeld.

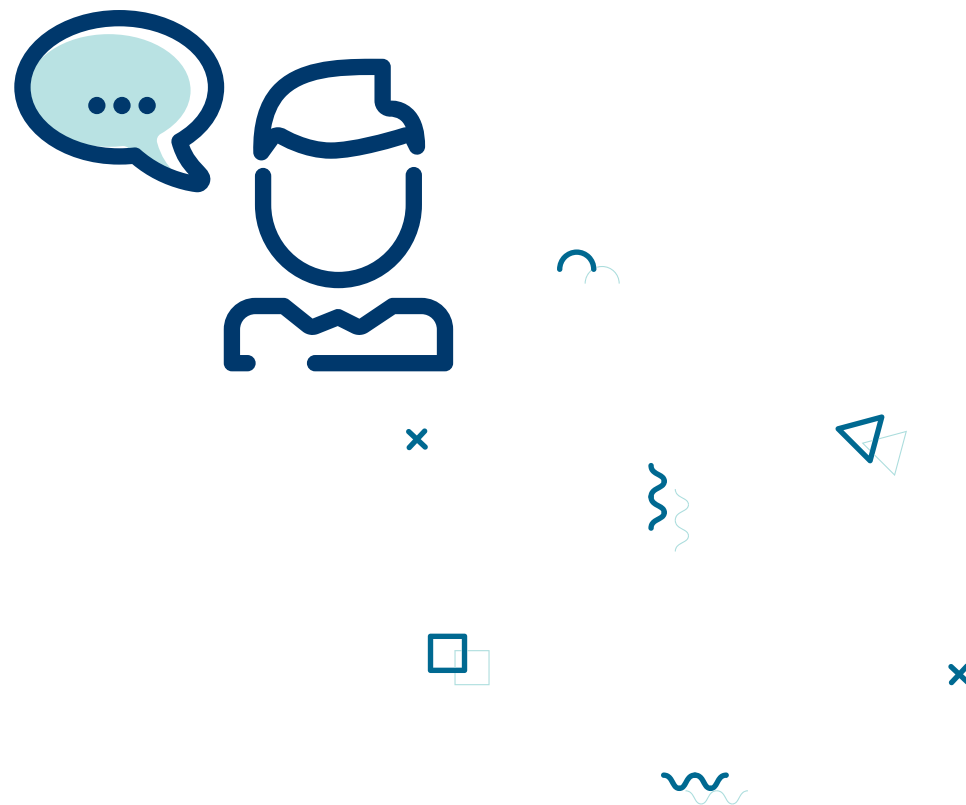
x

Breid je **kennis rond meertaligheid** uit

Voorbeeld leerlingenbevraging

Praat met je leerlingen over meertaligheid

Praat met je leerlingen over meertaligheid

- Gebruik het **talenpaspoort** of een **taalportfolio** om het gesprek over meertaligheid en taalgebruik in de klas met je leerlingen aan te gaan.
- Leg uit dat je een taal **niet perfect** hoeft te kunnen spreken om die tot je taalrepertoire te rekenen. Wanneer spreek je een taal trouwens ‘perfect’?
- Hoe voelen leerlingen zich als klasgenoten talen gebruiken die ze **niet begrijpen**? Hoe gaan ze daarmee om?
- Wat zijn de **gedachten en emoties** die bij je leerlingen opkomen als het over hun thuistaal of –talen gaat? Wat denken hun ouders hierover?
- Wanneer vinden je leerlingen het handig om de thuistaal te **gebruiken in de les** of bij de voorbereiding van (groeps)opdrachten? Doen ze dat nu al? Hoe?

Maak afspraken over taal in de klas

Betrek je leerlingen, motiveer en evalueer de afspraken die je met hen maakt

Maak de afspraken duidelijk zichtbaar

Stem de afspraken af met je collega's en het talenbeleid op je school

Betrek je leerlingen, motiveer en evalueer de afspraken die je met hen maakt

- Leerlingen leven afspraken beter na als ze ze mee hebben bedacht of besproken. **Betrek je leerlingen** daarom actief als je afspraken maakt over taalgebruik in de klas.
- De thuistaal kan niet in elke les of taak (makkelijk) ingezet worden. Leg uit dat het **taalgebruik in de les altijd in functie is van de lesdoelstellingen**.
- **Evalueer de gemaakte afspraken** regelmatig samen met de leerlingen en stuur bij waar nodig. Feedback en suggesties van de leerlingen kunnen daarbij zeer waardevol zijn.

In deze video

'Kenniscip Meertalige Klas'
vind je meer inspiratie.

Enkele voorbeelden van taalafspraken

In dit boek vind je een fiche over het maken van taalafspraken in de klas:
Gielen, S., Isçi, A. (2015). Meertaligheid: een troef! Kalmthout: Abimo, p. 164.

Maak de afspraken duidelijk zichtbaar

- **In de klas:** Je kan met je leerlingen afspreken om bijvoorbeeld een symbool in de klas uit te hangen, dat aangeeft of nu alle talen gebruikt mogen worden, of enkel het Nederlands kan worden gebruikt.
- **Bij opdrachten:** Geef in de instructies bij een taak duidelijk aan wanneer de thuistaal gebruikt kan of mag worden.

Stem de afspraken af met je collega's en het talenbeleid op je school

- **Ga in overleg** met je collega's, stem de taalafspraken af die je hebt gemaakt. Dat maakt het makkelijker en duidelijker voor de leerlingen om ze na te leven.
- Probeer **taalafspraken** te laten aansluiten bij het talenbeleid van de school voor extra transparantie en duidelijkheid.
- De taalafspraken die je in je klas maakt, kunnen een aanzet zijn om het **talenbeleid van je school een update te geven**. Spreek er je talenbeleidscoördinator of taalcoach over aan.

Meer inspiratie over werken aan talenbeleid:

www.meertaligheid.be

www.metrotaal.be

www.taalbeleid.org

Creëer een veilig en positief klasklimaat

Zorg dat je leerlingen durven te spreken en niet bang zijn om (taal) fouten te maken

Voorzie materiaal in de talen van de leerlingen in je klas

Sta interactie in andere talen toe in de klas

Verbind de thuistaal actief met het Nederlands

Leg de leerstof zo duidelijk mogelijk uit in het Nederlands

Zorg dat je leerlingen durven te spreken en niet bang zijn om (taal)fouten te maken

- Toon dat je **andere talen waardeert**: of leerlingen durven te spreken, wordt heel sterk beïnvloed door hoe een leerkracht tegenover andere (thuis)talen staat.
- Speel in op de spontane inbreng van leerlingen tijdens de les. **Leerlingen zijn** vaak zelf **de belangrijkste inspiratiebronnen** voor het omgaan met talige diversiteit.
- Zorg dat **alle leerlingen zich aanvaard voelen** in de klas, dat ze zichzelf mogen en kunnen zijn. Dat houdt ook in dat ze hun talige diversiteit niet hoeven te verbergen of 'on hold' moeten zetten.
- **Laat alle leerlingen voldoende aan het woord**. Geef hun de nodige tijd en ruimte om antwoorden te formuleren.
- Maak duidelijk dat **fouten maken** een deel van het leerproces is.
- **Heb geduld**. Leerlingen hebben tijd nodig om te wennen aan het feit dat ze hun thuistaal in de klas als een leer-taal mogen gebruiken en om hun taalvaardigheid verder uit te bouwen.
- Zelfs als het academische register in de thuistaal bij sommige leerlingen niet zo sterk is, kan het **toelaten van thuistalen** in de les nog steeds erg positieve effecten hebben op het welbevinden van leerlingen.

Meer inspiratie
www.metrotaal.be

Voorzie materiaal in de talen van de leerlingen in je klas

- Je kan functioneel meertalig leren perfect **integreren in de werkvormen en materialen** die je nu al gebruikt.
- Toch kunnen **ondersteunende materialen een meerwaarde bieden** voor je leerlingen. Denk bijvoorbeeld aan meertalige woordenlijsten met vakwoordschat en/of kernbegrippen, (beeld)woordenboeken, boeken, tijdschriften, multimedia, kaartjes in de thuistaal (of een contacttaal), overzichten van handige (vertaal)apps of websites, schrijfkaders, instructies, ondertitelingen bij video's, PowerPointpresentaties, **QR-codes**. Vertrek steeds van wat nodig of relevant is voor je les.
- **Betrek de leerlingen en hun ouders** bij het verzamelen, bewerken en gebruiken van deze materialen, die zowel in je klas als in andere klassen gebruikt kunnen worden. Dat kan de kwaliteit van die materialen versterken.

Overzicht van meertalige materialen
www.meertaligheid.be
Boeken in verschillende talen

Sta interactie in andere talen toe in de klas

- **Spreek** met de leerlingen **concreet af** wanneer ze hun thuistaal, kunnen inzetten in de les. Geef dat ook duidelijk aan in je instructies.
- Laat leerlingen in functie van een taak **overleggen** in een taal naar keuze.
- Geef je leerlingen **positieve aandacht** wanneer ze hun thuistaal gebruiken.
- **Vertrouw je leerlingen** als ze in een taal spreken die je zelf niet begrijpt. Zowel uit het **Validiv-project** als uit recent **doctoraatsonderzoek** blijkt dat de moedertaal van leerlingen in groepswork een zinvolle rol speelt, zonder het Nederlands te verdringen. Leerlingen zijn tijdens groepswork minstens even actief met de taak bezig als ze ook andere talen mogen gebruiken.

Verbind de thuistaal actief met het Nederlands

- **Pik in het Nederlands in** op wat een leerling in de thuistaal zegt. Vraag de medeleerlingen om je het te helpen begrijpen (vertalen, opzoeken op het internet ...)
- **Sla de brug naar het Nederlands.** Je hoeft hiervoor zelf zeker niet elke thuistaal te kennen: laat de leerling zelf het onderwerp benoemen in het Nederlands. Betrek telkens ook andere leerlingen bij het gesprek.

Leg de leerstof zo duidelijk mogelijk uit in het Nederlands

- **Spreek en schrijf in een heldere taal:** splits samengestelde zinnen op, vermijd ontkenningen, maak passieve zinnen actief. **Hier** vind je meer tips over duidelijke toetstaal.
- **Leg de leerstof nog eens uit** in een andere of eenvoudigere bewoording als een leerling iets niet begrijpt.
- Gebruik de **voorkennis van leerlingen** om je uitleg concreter te maken. Geef voldoende voorbeelden.
- **Schakel andere leerlingen in** om inhoud te verduidelijken.

Plan taken met ruimte voor thuistalen

Kies voor functionele, uitdagende en authentieke taken voor alle leerlingen

Laat taken aansluiten bij de (thuis)cultuur en leefwereld van jongeren

Stimuleer de thuistaal bij mondelinge en schriftelijke taken

Breng de thuistaal actief en functioneel in de klas via ouders of meertalige collega's

Stel taalhomogene werkgroepjes samen in de klas

Kies voor functionele, uitdagende en authentieke taken voor alle leerlingen

- **Functioneel:** zet taken in die het lezen, schrijven en rekenen noodzakelijk maken. Laat je leerlingen hierbij wel gebruik maken van andere talen en taalvariëteiten. De taal is (voor even) ondergeschikt aan het centrale lesdoel.
- **Uitdagend:** door te differentiëren en hulpbronnen (zoals talige diversiteit) aan te bieden, maak je taken uitdagend voor alle leerlingen. Leg de lat dus gerust hoog.
- **Authentiek:** creëer een leercontext die zo goed mogelijk aansluit bij de maatschappelijke werkelijkheid. Talige diversiteit maakt daar deel van uit, dus integreer die diversiteit ook in je opdrachten. Dit verrijkt het leerproces van je leerlingen.
- **Betrek alle leerlingen:** hou rekening met de manier waarop leerlingen leren, met hun leefwereld, hun meervoudige intelligenties en hun talige diversiteit. Zo krijg je iedereen mee.

Meer informatie over betekenisvolle taken vind je [hier](#).

Laat taken aansluiten bij de (thuis)cultuur en leefwereld van jongeren

Benut de rijkdom aan culturen en achtergronden van je leerlingen om verschillende perspectieven te tonen. Enkele voorbeelden:

- In de **les Nederlands** (taalbeschouwing) kan je bijvoorbeeld analogieën leggen met thuistalen.
- In de **les geschiedenis** kan je leerlingen artikels laten lezen over dezelfde gebeurtenis in hun thuistaal en daarna in het Nederlands. Laat de leerlingen beide bronnen vergelijken. Wat zijn de gelijkenissen en verschillen?
- **Gebruik materialen** die de leerlingen tegenkomen in hun **dagelijkse leven**: affiches, reclame, elementen uit hun thuiscultuur of jongerencultuur enzovoort.

Geef opdrachten met een tweetalig eindresultaat

Zorg er dan wel voor dat het gebruik van het Nederlands en de thuistaal functioneel is, zodat het meer is dan een vertaalopdracht. Bijvoorbeeld:

- Ontwikkel een (verkiezings)campagne die verschillende gemeenschappen aanspreekt.
- Maak een educatieve tweetalige brochure over hoe mensenrechten beschermd of geschonden worden in België en een thuisland.

Meer voorbeelden vind je op

www.steunpuntgok.be

www.edinaplatform.eu

Lesvoorbeeld Taalhomogene groepen Regionale taalvariatie

Stimuleer de thuistaal bij mondelinge en schriftelijke taken

Bepaal op basis van je lesdoelstellingen wanneer het actief gebruik van een thuistaal een meerwaarde kan betekenen voor je les.

- Geef leerlingen veel kansen tot **reflectie, discussie en debat** in om het even welke taal.
- Stimuleer het gebruik van de thuistaal tussen leerlingen tijdens taken of groepswork. Laat leerlingen **opzoekwerk** doen in de eigen thuistaal of sta hen toe om te **overleggen** in hun thuistaal.
- Geef **duidelijk** aan wanneer leerlingen opdrachten mogen uitvoeren in een andere taal.
- Bespreek, analyseer of evalueer een opdracht nadien altijd in het **Nederlands**.

- Laat leerlingen verhalen of boeken in hun thuistaal **lezen**, met daarna een korte schriftelijke samenvatting of presentatie in het Nederlands.
- Vraag de leerlingen een **presentatie** te geven in hun thuistaal of laat hen iets voorlezen, zoals een gedicht. Koppel daaraan een bespreking in het Nederlands.
- Voorzie **kleine schrijfoopdrachten in een taal naar keuze**. Denk aan notities, reflecties, een activiteitenlogboek... Dergelijke opdrachten in de thuistaal kunnen een brug vormen om daarna (meer) in het Nederlands te schrijven.

Bekijk deze [video](#) over 'translanguaging' voor meer inspiratie.

Lesvoorbeeld Tweetalige opdrachten Poëziedag

Breng de thuistaal actief en functioneel in de klas via ouders of meertalige collega's

- Vraag hen een **toelichting** te komen geven die in het thema van de les past, om een **demonstratie** te doen of om voor te lezen in een thuis-, moeder- of contacttaal.
- Kijk ook buiten de grenzen van je klas of school. Het Europese **eTwinning-platform** biedt bijvoorbeeld gratis mogelijkheden om projecten met scholen of klassen in andere Europese landen op te zetten.

Stel taalhomogene werkgroepjes samen in de klas

- Breng met **talenpaspoorten** in kaart welke taal/talen leerlingen onderling gebruiken. Zeker als leerlingen geen gemeenschappelijke thuistaal hebben, is dat interessant. Ook Engels of Frans kunnen op die manier vaak aanwezig zijn. Gebruik die opgedane kennis om groepjes samen te stellen. Hou daarbij rekening met de taalkeuze van de leerlingen.
  - Geef de leerlingen af en toe **de keuze om zelf groepjes te vormen**, zodat ze kunnen kiezen met wie ze samenwerken. Leg daarbij gerust een aantal voorwaarden op, die passen in het thema en je lesaanpak.
  - Zorg ervoor dat **iedereen kan meevolgen** in elk groepje.
- Heb je leerlingen met een thuistaal die niemand anders in de klas spreekt? Geef de taal een plaats in de les op **alternatieve manieren**:
    - > Laat leerlingen in de thuistaal info opzoeken, en bespreek daarna in het Nederlands.
    - > Laat leerlingen andere gemeenschappelijke talen gebruiken.
    - > Werk klas- of schooloverschrijdend (structureel of via specifieke projecten).
    - > Via het Europese **eTwinning-platform** kan je gratis projecten opstarten met scholen of klassen uit andere landen.

Lesvoorbeeld Spreekoefening Gebiedende wijs

Bied gerichte ondersteuning

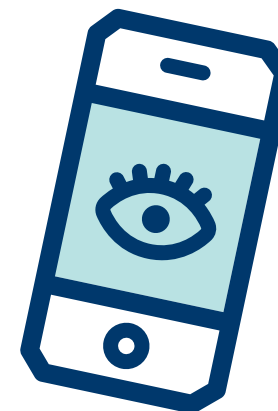
Zet de thuistaal in om de voorkennis van leerlingen te activeren

Benut de thuistaal in vormen van pre-teaching

Gebruik coöperatieve werkvormen om thuistalen efficiënt in te zetten

Laat leerlingen elkaar helpen in de thuistaal

Sta de thuistaal toe als ondersteuning bij opdrachten

Zet de thuistaal in om de voorkennis van leerlingen te activeren

Gebruik verschillende werkvormen (bijvoorbeeld **bekend-benieuwd-bewaard**, mindmaps ...) en maak daarin ook expliciet ruimte voor de thuistaal.

Terug naar <

Meer voorbeelden vind je op
www.edinaplatform.eu

Benut de thuistaal in vormen van pre-teaching

- Laat leerlingen thuis op voorhand de **teksten over nieuwe thema's** lezen (in het Nederlands of de thuistaal), zodat ze daarna de nieuwe leerstof in de les beter begrijpen.
- Moedig leerlingen aan om eigen **woordenlijsten met moeilijke woorden/ kernbegrippen** per thema aan te maken, aangevuld met vertalingen, symbolen of uitleg (naar keuze van de leerling). Laat deze woordenlijsten gebruiken bij toetsen of andere opdrachten.
- Gebruik werkvormen en methodieken zoals **flipping the classroom**.
- Betrek de leerlingen om bijvoorbeeld instructiefilmpjes te maken waarin ze hun thuistaal gebruiken. De filmpjes kunnen ook het jaar erna nog dienstdoen (in de eigen klas of klasoverschrijdend).
- Gebruik **QR-codes** met instructiefilmpjes in een thuis- of contacttaal waar leerlingen naar kunnen kijken voor ze aan de slag gaan met een opdracht. Link de codes naar een url met info, foto's of video's, een online-enquête of een gedeeld document.

Meer voorbeelden vind je op
www.edinaplatform.eu

Lesvoorbeeld Spreekopdracht Actualiteit

Gebruik coöperatieve werkvormen om thuistalen efficiënt in te zetten

Veel coöperatieve werkvormen geven leerlingen de ruimte om een deel van een opdracht in de thuistaal te laten uitvoeren. Een voorbeeld is **'Placemat'**, waarbij leerlingen een individueel deel in een taal naar keuze uitvoeren en een gemeenschappelijk deel in het Nederlands.

Voorbeelden van coöperatieve werkvormen vind je op:

www.klascement.be

www.metrotaal.be

www.steunpuntgok.be

Meer voorbeelden en methodieken vind je op:

www.edinaplatform.eu

Laat leerlingen elkaar helpen in de thuistaal

- Laat je leerlingen bij het uitvoeren van taken in de klas instructies en inhoud **aan elkaar verduidelijken in een gemeenschappelijke taal**. Faciliteer dat ook.
- Geef je leerlingen de rol van **hulpleraar** of **coach** in de klas. Sta toe dat ze daarbij de thuistaal of een contacttaal gebruiken als ze dat nuttig of nodig vinden.
- Gebruik **coöperatieve werkvormen** voor gezamenlijke opdrachten, waarbij het gebruik van een taal naar keuze expliciet toegelaten is.

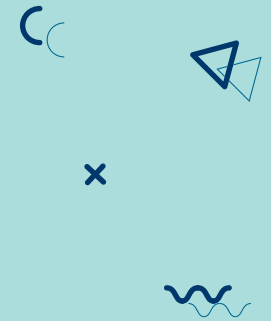

Sta de thuistaal toe als ondersteuning bij opdrachten

- Laat de leerlingen bij evaluatiemomenten of opdrachten schrijfkaders, filmpjes of andere **ondersteunende materialen** gebruiken, of geef hun de kans om hun antwoorden **mondeling toe te lichten** bij toetsen of schriftelijke opdrachten.
- Stimuleer leerlingen om **tweetalige en/of beeldwoordenboeken** te gebruiken. Voorzie daarvoor de nodige tijd. Het is niet nodig om elk woord te vertalen. Door enkel kernbegrippen op te zoeken, ontwikkelen ze zowel hun thuistaal als het Nederlands en nemen ze ook makkelijker de lesinhoud op.
- Laat je leerlingen **zelf ondersteunend materiaal verzamelen of uitwerken**. Je kan ook hun ouders hierbij betrekken.
  - > Laat de leerlingen een woordenlijst maken met kernbegrippen, al dan niet met uitleg en afbeeldingen.
  - > Leer je leerlingen om **'jokerkaarten'** te gebruiken, waarbij ondersteuning in een thuistaal (meertalige bronnen, woordenboeken ...) een van de mogelijke opties is.

Een aantal inzichten over meertalige evaluatie vind je [hier](#).

Meer voorbeelden en methodieken vind je op: www.edinaplatform.eu

Succes met functioneel meertalig leren in je klas!

stad.gent/functioneelmeertaligleren

Scan me!

**Onderwijs
centrum.gent**